

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 188 (XXXII) — Nr. 77

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Luni, 3 februarie 2020

SUMAR

<u>Nr.</u>		<u>Pagina</u>
ACTE ALE SENATULUI		
1.	— Hotărâre pentru alegerea vicepreședinților, secretarilor și chestorilor Biroului permanent al Senatului	2
2.	— Hotărâre privind vacantarea funcției de președinte al Senatului	2
ACTE ALE CAMEREI DEPUTAȚILOR		
1.	— Hotărâre pentru alegerea vicepreședinților, secretarilor și chestorilor Camerei Deputaților	3
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE		
	Decizia nr. 738 din 21 noiembrie 2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 275 din Codul de procedură penală	3–5
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE		
	Decizia nr. 61 din 9 decembrie 2019 (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept)	6–15

ACTE ALE SENATULUI**PARLAMENTUL ROMÂNIEI****SENATUL****HOTĂRÂRE****pentru alegerea vicepreședinților, secretarilor și chestorilor Biroului permanent al Senatului**

În temeiul prevederilor art. 64 alin. (2) și (5) din Constituția României, republicată, precum și al art. 26 din Regulamentul Senatului, aprobat prin Hotărârea Senatului nr. 28/2005, republicat, cu modificările ulterioare,

Senatul adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1. — Se aleg în funcția de vicepreședinte al Biroului permanent al Senatului următorii senatori:

1. Robert-Marius Cazanciuc — Grupul parlamentar al PSD
2. Titus Corlățean — Grupul parlamentar al PSD
3. Șerban-Constantin Valeca — Grupul parlamentar al PSD
4. Alina-Ștefania Gorghiu — Grupul parlamentar al PNL

Art. 2. — Se aleg în funcția de secretar al Biroului permanent al Senatului următorii senatori:

1. Marian Pavel — Grupul parlamentar al PSD

2. Ion Ganea — Grupul parlamentar al PSD

3. Mario-Ovidiu Oprea — Grupul parlamentar al PNL

4. George-Edward Dircă — Grupul parlamentar al USR

Art. 3. — Se aleg în funcția de chestor al Biroului permanent al Senatului următorii senatori:

1. Marius-Alexandru Dunca — Grupul parlamentar al PSD
2. Paul Stănescu — Grupul parlamentar al PSD
3. Cornel Popa — Grupul parlamentar al PNL
4. Barna Táncczos — Grupul parlamentar al UDMR

Această hotărâre a fost adoptată de Senat în ședința din 3 februarie 2020, cu respectarea prevederilor art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

PREȘEDINTELE SENATULUI
TEODOR-VIOREL MELEȘCANU

București, 3 februarie 2020.
Nr. 1.

PARLAMENTUL ROMÂNIEI**SENATUL****HOTĂRÂRE****privind vacantarea funcției de președinte al Senatului**

În temeiul prevederilor art. 64 din Constituția României, republicată, precum și ale art. 28 din Regulamentul Senatului, aprobat prin Hotărârea Senatului nr. 28/2005, republicat, cu modificările ulterioare,

având în vedere demisia din funcția de președinte al Senatului a domnului Teodor-Viorel Meleșcanu,

Senatul adoptă prezenta hotărâre.

Articol unic. — Senatul ia act de demisia domnului Teodor-Viorel Meleșcanu din funcția de președinte al Senatului și declară vacantă această funcție.

Această hotărâre a fost adoptată de Senat în ședința din 3 februarie 2020, cu respectarea prevederilor art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

p. PREȘEDINTELE SENATULUI,
TITUS CORLĂȚEAN

București, 3 februarie 2020.
Nr. 2.

ACTE ALE CAMEREI DEPUTAȚILOR

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR

HOTĂRÂRE**pentru alegerea vicepreședinților, secretarilor și chestorilor Camerei Deputaților**

În temeiul prevederilor art. 64 alin. (2) din Constituția României, republicată, și ale art. 24 și 25 din Regulamentul Camerei Deputaților, aprobat prin Hotărârea Camerei Deputaților nr. 8/1994, republicat,

Camera Deputaților adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1. — Se aleg în funcția de vicepreședinte al Camerei Deputaților următorii deputați:

Florin Iordache — Grupul parlamentar al PSD
Carmen-Ileana Mihălcescu — Grupul parlamentar al PSD
Marilen-Gabriel Pirtea — Grupul parlamentar al PNL
Lucian-Daniel Stanciu-Viziteu — Grupul parlamentar al USR

Art. 2. — Se aleg în funcția de secretar al Camerei Deputaților următorii deputați:

Lia-Olguța Vasilescu — Grupul parlamentar al PSD
Vasile-Daniel Suciș — Grupul parlamentar al PSD

Cristian Buican — Grupul parlamentar al PNL
Dragoș-Gabriel Zisopol — Grupul parlamentar al minorităților naționale

Art. 3. — Se aleg în funcția de chestor al Camerei Deputaților următorii deputați:

Marius-Constantin Budăi — Grupul parlamentar al PSD
Laurențiu-Dan Leoreanu — Grupul parlamentar al PNL
Seres Dénes — Grupul parlamentar UDMR
Nicolae Bănicioiu — Grupul parlamentar PRO Europa

Această hotărâre a fost adoptată de Camera Deputaților în ședința din 3 februarie 2020.

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR
ION-MARCEL CIOLACU

București, 3 februarie 2020.
Nr. 1.

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 738

din 21 noiembrie 2019

**referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 275
din Codul de procedură penală**

Valer Dorneanu — președinte
Cristian Deliorga — judecător
Marian Enache — judecător
Gheorghe Stan — judecător
Livia Doina Stanciu — judecător
Elena-Simina Tănăsescu — judecător
Varga Attila — judecător
Marieta Safta — prim-magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Dana-Cristina Bunea.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 275 din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Francisc Ursei în Dosarul nr. 6.228/325/2017 al Tribunalului Timiș — Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 2.343D/2017.

2. La apelul nominal lipsește autorul excepției. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere a excepției de neconstituționalitate ca neîntemeiată, invocând jurisprudența Curții Constituționale în materie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 3 august 2017, pronunțată în Dosarul nr. 6.228/325/2017, **Tribunalul Timiș — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 275 din Codul de procedură penală.** Excepția a fost ridicată de contestatorul

condamnat Francisc Ursei într-o cauză având ca obiect soluționarea unei contestații declarate potrivit art. 425¹ din Codul de procedură penală împotriva unei sentințe penale pronunțate de către Judecătoria Timișoara. Potrivit încheierii de sesizare, în cadrul contestației ce formează obiectul cauzei contestatorul solicită exonerarea de la plata cheltuielilor judiciare la care a fost obligat prin mai multe hotărâri judecătorești penale, având în vedere starea privativă de libertate în care se află și care determină imposibilitatea obținerii unor venituri pentru a le achita.

5. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține, în esență, că prevederile legale criticate încalcă dispozițiile constituționale și convenționale invocate, îngrijind liberul acces la justiție, prin aceea că persoanele condamnate la pedepse privative de libertate nu sunt scutite de plata cheltuielilor judiciare, așa cum se întâmplă în cazul plății onorariului avocatului din oficiu, care este plătit din fondurile Ministerului Justiției, conform art. 272 din Codul de procedură penală.

6. **Tribunalul Timiș — Secția penală** opinează că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, cu trimitere la soluția și considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 87 din 23 februarie 2016. Instanța apreciază că raționamentele avute în vedere de instanța de contencios constituțional în jurisprudența menționată, dar și în alte decizii care au vizat neconstituționalitatea aceluiași dispoziții legale, precum Decizia nr. 171 din 23 mai 2001, Decizia nr. 752 din 18 septembrie 2007 și Decizia nr. 206 din 17 februarie 2009, se aplică, în mod corespunzător, și în ceea ce privește excepția de neconstituționalitate invocată în prezenta cauză.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

8. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Astfel, dispozițiile legale criticate sunt norme de procedură a căror reglementare este de competența exclusivă a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură, potrivit art. 126 alin. (2) din Constituție. Se invocă și jurisprudența Curții Constituționale în materie, respectiv Decizia nr. 87 din 23 februarie 2016.

9. **Avocatul Poporului** consideră că dispozițiile legale criticate sunt constituționale. Astfel, nicio normă constituțională nu impune gratuitatea actului de justiție și, prin urmare, cheltuielile judiciare ocazionate în procesul penal, avansate de stat, trebuie suportate atât de inculpat, cât și de partea vătămată în cazul în care procesul a încetat ca urmare a împăcării acestora. Totodată, dispozițiile legale criticate nu împiedică părțile să se prevaleze fără nicio îngrijire de toate garanțiile care caracterizează dreptul la un proces echitabil și reprezintă norme de procedură a căror reglementare este în competența exclusivă a legiuitorului. Invocă punctul său de vedere reținut prin Decizia nr. 87 din 23 februarie 2016.

10. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale

criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

11. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

12. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 275 din Codul de procedură penală, cu denumirea marginală *Plata cheltuielilor avansate de stat în celelalte cazuri*, care au următorul conținut:

„(1) *Cheltuielile judiciare avansate de stat sunt suportate după cum urmează:*

1. *În caz de achitare, de către:*

a) *persoana vătămată, în măsura în care i se reține o culpă procesuală;*

b) *partea civilă căreia i s-au respins în totul pretențiile civile, în măsura în care i se reține o culpă procesuală;*

c) *inculpatul care a fost obligat la repararea prejudiciului;*

2. *În caz de încetare a procesului penal, de către:*

a) *inculpat, dacă există o cauză de nepedepsire;*

b) *persoana vătămată, în caz de retragere a plângerii prealabile sau în cazul în care plângerea prealabilă a fost tardiv introdusă;*

c) *partea prevăzută în acordul de mediere, în cazul în care a intervenit medierea penală;*

d) *inculpatul și persoana vătămată, în caz de împăcare;*

3. *dacă inculpatul cere continuarea procesului penal, cheltuielile judiciare sunt suportate de către:*

a) *persoana vătămată, atunci când aceasta și-a retras plângerea prealabilă ori s-a dispus clasarea în temeiul dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. a)—c) sau achitarea inculpatului, în măsura în care i se reține o culpă procesuală;*

b) *inculpat, atunci când se dispune clasarea pentru alte situații decât cele prevăzute în dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. a)—c) ori încetarea procesului penal;*

4. *În caz de restituire a cauzei la parchet în procedura camerei preliminare, cheltuielile judiciare sunt suportate de către stat.*

(2) *În cazul declarării apelului, recursului în casație ori al introducerii unei contestații sau oricărei alte cereri, cheltuielile judiciare sunt suportate de către persoana căreia i s-a respins ori care și-a retras apelul, recursul în casație, contestația sau cererea.*

(3) *În toate celelalte cazuri, cheltuielile judiciare avansate de stat rămân în sarcina acestuia.*

(4) *În cazul când mai multe părți sau persoane vătămate sunt obligate la suportarea cheltuielilor judiciare, instanța hotărăște partea din cheltuielile judiciare datorate de fiecare.*

(5) *Dispozițiile alin. (1) pct. 1 și 2 și ale alin. (2)—(4) se aplică în mod corespunzător în cazul dispunerii în cursul urmăririi penale a unei soluții de clasare și în situația respingerii unei plângeri formulate împotriva actelor și măsurilor dispuse de organele de urmărire penală.*

(6) *Cheltuielile privind avocații din oficiu și interpreții desemnați de organele judiciare, potrivit legii, rămân în sarcina statului.*

(7) *În situația contestațiilor formulate de către administrația penitenciarului în cazurile prevăzute de Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare, cheltuielile judiciare rămân în sarcina statului.”*

13. Dispozițiile constituționale invocate în motivarea excepției sunt cuprinse în art. 1 alin. (3) și (5) referitoare la România ca

stat de drept și la calitatea legilor, art. 4 alin. (1) referitor la unitatea poporului român și la solidaritatea cetățenilor săi, art. 15 alin. (1) referitor la universalitate, art. 16 alin. (1) referitor la egalitatea cetățenilor în fața legii, art. 20 alin. (1) referitor la interpretarea dispozițiilor constituționale în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului și cu celelalte tratate la care România este parte, art. 21 — *Accesul liber la justiție*, art. 22 — *Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică*, art. 23 alin. (1) referitor la inviolabilitatea libertății individuale, art. 24 — *Dreptul la apărare*, art. 26 alin. (2) referitor la dreptul persoanei fizice de a dispune de ea însăși, art. 44 — *Dreptul de proprietate privată* și art. 136 — *Proprietatea*. Se invocă, de asemenea, dispozițiile art. 6 — *Dreptul la un proces echitabil* și art. 13 — *Dreptul la un recurs efectiv* din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate.

14. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că dispozițiile legale criticate au mai fost supuse controlului Curții Constituționale din perspectiva unor critici similare. Astfel, cu prilejul pronunțării Deciziei nr. 87 din 23 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 311 din 22 aprilie 2016, paragrafele 15—20, Curtea Constituțională, făcând trimitere la jurisprudența în materie referitoare la dispozițiile din Codul de procedură penală din 1968, a statuat că nicio normă constituțională nu impune gratuitatea actului de justiție. Prin urmare, cheltuielile judiciare ocazionate în procesul penal, avansate de stat, trebuie suportate de partea vinovată pentru provocarea acelor cheltuieli. În cazurile referitoare la declararea apelului ori recursului sau al introducerii oricărei altei cereri, în procesul penal, cheltuielile judiciare avansate de stat sunt suportate de persoana căreia i s-a

respins ori care și-a retras apelul, recursul sau cererea și nu împiedică părțile interesate să se adreseze justiției și să se prevaleze, fără nicio îngrădire, de toate garanțiile care caracterizează dreptul la un proces echitabil, reglementat de dispozițiile constituționale ale art. 21. Mai mult, dispozițiile legale criticate reprezintă norme de procedură a căror reglementare este de competența exclusivă a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură, conform art. 126 alin. (2) din Constituție. Totodată, prevederile criticate nu aduc atingere liberului acces la justiție și nici dreptului la un proces echitabil. Aceste argumente, referitoare la constituționalitatea dispozițiilor art. 192 alin. 2 din Codul de procedură penală din 1968 sunt aplicabile, potrivit Deciziei nr. 87 din 23 februarie 2016, precitate, și în privința dispozițiilor art. 275 alin. (2) din Codul de procedură penală. Deoarece până în prezent nu au intervenit elemente noi, de natură să determine schimbarea acestei jurisprudențe, soluția și considerentele deciziilor mai sus menționate își păstrează valabilitatea și în cauza de față.

15. Referitor la critica art. 275 din Codul de procedură penală formulată în prezenta cauză, cu referire la o serie de texte constituționale și convenționale, în sensul că persoanele condamnate la pedepse privative de libertate nu sunt scutite de plata cheltuielilor judiciare, Curtea constată că nu poate fi reținută. O persoană privată de libertate și aflată în executarea unei pedepse poate să achite sumele de bani cu titlu de cheltuieli judiciare la care a fost obligată prin hotărârea judecătorească, întrucât, în acord cu art. 86 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 514 din 14 august 2013, o astfel de persoană poate obține venituri pentru munca prestată care nu pot fi mai mici decât salariul de bază minim brut pe țară, garantat în plată, în raport cu programul de muncă. Aceasta cu atât mai mult cu cât este firesc ca fiecare să răspundă pentru prejudiciile cauzate, sens în care sunt și cheltuielile judiciare.

16. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de Francisc Ursei în Dosarul nr. 6.228/325/2017 al Tribunalului Timiș — Secția penală și constată că dispozițiile art. 275 din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Timiș — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 21 noiembrie 2019.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

Prim-magistrat-asistent,
Marieta Safta

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT

DECIZIA Nr. 61

din 9 decembrie 2019

Dosar nr. 2.102/1/2019

Gabriela Elena Bogasiu — vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție — președintele completului
 Laura-Mihaela Ivanovici — președintele Secției I civile
 Eugenia Voicheci — președintele Secției a II-a civile
 Denisa Angelica Stănișor — președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
 Adina Georgeta Nicolae — judecător la Secția I civilă
 Simona Lala Cristescu — judecător la Secția I civilă
 Mihaela Paraschiv — judecător la Secția I civilă
 Valentin Mitea — judecător la Secția I civilă
 Georgeta Carmen Negrilă — judecător la Secția I civilă
 George Bogdan Florescu — judecător la Secția a II-a civilă
 Diana Manole — judecător la Secția a II-a civilă
 Petronela Iulia Nițu — judecător la Secția a II-a civilă
 Iulia Manuela Cîrnu — judecător la Secția a II-a civilă
 Rodica Zaharia — judecător la Secția a II-a civilă
 Nicolae Gabriel Ionaș — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
 Emilia Claudia Vișoiu — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
 Horațiu Pătrașcu — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
 Gheza Attila Farmathy — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
 Claudia Marcela Canacheu — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a fost constituit conform dispozițiilor art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă și ale art. 27⁵ alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare (*Regulamentul Î.C.C.J.*).

Ședința este prezidată de doamna judecător Gabriela Elena Bogasiu, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

La ședința de judecată participă domnul Aurel Segărceanu, magistrat-asistent la Secțiile Unite, desemnat în conformitate cu dispozițiile art. 27⁶ din Regulamentul Î.C.C.J.

Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a luat în examinare sesizările conexe formulate de Curtea de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarele nr. 33.317/3/2017 și nr. 36.768/3/2017, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile referitoare la următoarea chestiune de drept:

Modul de interpretare a dispozițiilor art. 57 din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cu referire specială la condițiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adițional la contractul individual de muncă, precum și la efectele nulității, atunci când încheierea actului adițional reprezintă o măsură de punere în executare a unei hotărâri judecătorești pronunțate într-un litigiu de muncă, hotărâre care este executorie de drept cu caracter provizoriu până la rămânerea definitivă și care, ulterior

rămânerii definitive, a fost lămurită în procedura prevăzută de art. 443 din Codul de procedură civilă.

Magistratul-asistent prezintă referatul cauzei, arătând că la dosar a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori, act comunicat, potrivit dispozițiilor art. 520 alin. (10) din Codul de procedură civilă, părților, care au formulat punctele de vedere atașate la dosar; se arată, de asemenea, că la dosar au fost atașate răspunsul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în sensul că nu se verifică practică judiciară în vederea promovării unui recurs în interesul legii cu privire la problema de drept ce formează obiectul sesizării, precum și răspunsurile instanțelor naționale în legătură cu aceasta.

În urma deliberărilor, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept rămâne în pronunțare asupra sesizării.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Curtea de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, prin încheierea din 19 decembrie 2018, pronunțată în Dosarul nr. 33.317/3/2017, a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în temeiul art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, prin care să se dea o rezolvare de principiu următoarei probleme de drept:

Modul de interpretare a dispozițiilor art. 57 din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare (Codul muncii), cu referire specială la condițiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adițional la contractul individual de muncă, precum și la efectele nulității, atunci când încheierea actului adițional reprezintă o măsură de punere în executare a unei hotărâri judecătorești pronunțate într-un litigiu de muncă, hotărâre care este executorie de drept cu caracter provizoriu până la rămânerea definitivă și care, ulterior rămânerii definitive, a fost lămurită în procedura prevăzută de art. 443 din Codul de procedură civilă.

Această sesizare a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție cu nr. 2.102/1/2019.

2. Aceeași instanță, prin Încheierea din 19 decembrie 2018, pronunțată în Dosarul nr. 36.768/3/2017, a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri pentru dezlegarea aceleiași chestiuni de drept, sesizare care a fost înregistrată cu nr. 2.103/1/2019 și care a fost conexasă la Dosarul nr. 2.102/1/2019, urmând a fi soluționată în cadrul acestuia.

II. Expunerea succintă a procesului. Obiectul investiției instanței care a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile. Stadiul procesual în care se află pricina

A. Cererile de chemare în judecată

3. Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București — Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale cu nr. 33.317/3/2017, reclamanta X — persoană juridică a solicitat, în contradictoriu cu pârâtul Y, constatarea nulității actului adițional la contractul individual de muncă nr. 8.123/1.05.2002,

care produce efecte de la data de 7.04.2012, obligarea pârâtului să încheie un nou act adițional, cu salariul de bază lunar brut corect calculat, și să restituie diferențele salariale primite necuvenit, în baza actului adițional nul, respectiv a sumei de 13.547 lei.

4. Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București — Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale cu nr. 36.768/3/2017, reclamanta X — persoană juridică a solicitat, în contradictoriu cu pârâtul Z, constatarea nulității actului adițional la contractul individual de muncă nr. 8.243/1.05.2002, care produce efecte de la data de 7.04.2012, obligarea pârâtului să încheie un nou act adițional, cu salariul de bază lunar brut corect calculat, și să restituie diferențele salariale primite necuvenit, în baza actului adițional nul, respectiv a sumei de 14.387 lei net.

5. În motivarea fiecăreia dintre cererile de chemare în judecată formulate, reclamanta a arătat că Tribunalul București — Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale a pronunțat Sentința nr. 6.562 din 19.06.2013, prin care a obligat-o la majorarea salariilor de bază ale pârâților, începând cu data de 7.04.2012, cu indicii prețurilor de consum aferenți anilor 2008—2011 și primul trimestru al anului 2012 și la plata diferențelor salariale, rezultate în urma majorării salariilor de bază, începând cu data de 7.04.2012, până la rămânerea definitivă a hotărârii.

6. Având în vedere caracterul executoriu al Sentinței nr. 6.562 din 19.06.2013, reclamanta a executat benevol titlul executoriu, departamentul resurse umane încheind cu fiecare dintre pârâți un act adițional la contractul individual de muncă, ale cărui efecte se produc de la data de 7.04.2012, pe baza indicelui prețurilor de consum aferent perioadei 1.01.2008—31.03.2012.

7. Totodată, având în vedere obligația dispusă de instanță în titlul executoriu, reclamanta a procedat și la calcularea drepturilor salariale, pe baza indicelui de creștere a prețurilor de consum, stabilit la 26,74%, aferent perioadei ianuarie 2008—31 martie 2012, și plata acestor diferențe salariale pârâților, în cuantum de 13.547 lei brut și, respectiv, 14.387 lei, rezultate în urma majorării salariului de bază în perioada 7.04.2012—30.06.2014 (așa cum rezultă din adresa emisă de către serviciul financiar).

8. Ulterior, Tribunalul București, prin încheierea de ședință din data de 23.08.2016, rămasă irevocabilă prin Decizia nr. 429 din 17.11.2016 a Curții de Apel București, a lămurit dispozitivul Sentinței nr. 6.562 din 19.06.2013, executată în mod voluntar de către reclamantă, în sensul că salariile de bază ale pârâților urmau a fi majorate cu indicii prețurilor de consum aferenți perioadei 11.06.2008—31.03.2012.

9. Indicele de creștere a prețurilor de consum, astfel cum acesta a fost comunicat de Institutul Național de Statistică (INS), pentru perioada 11.06.2008—31.03.2012, era 21,42%. Rezultă că în mod eronat a fost interpretat titlul executoriu și a fost majorat salariul de bază al pârâților, începând cu data de 7.04.2012, cu coeficientul de 26,74% (aferent perioadei 1.01.2008—31.03.2012) și nu de 21,42% (aferent perioadei 11.06.2008—31.03.2012, așa cum menționează titlul executoriu, astfel cum a fost lămurit).

10. Astfel fiind, a mai susținut reclamanta, prin raportare la situația de fapt enunțată, rezultă că sunt îndeplinite condițiile pentru a opera nulitatea actului adițional la contractul individual de muncă, prin care s-a dispus majorarea salariului de bază al pârâților cu un procent de 26,74%, rezultând un salariu de 3.384 lei (pentru pârâtul Y) și, respectiv, de 2.762 lei (pentru pârâtul Z), impunându-se obligarea pârâților la încheierea unor acte adiționale, prin care se majorează salariul de bază cu un procent de 21,42%, rezultând un salariu de bază lunar brut al acestora de 3.170 lei și, respectiv 2.587 lei.

11. Valoarea sumei de plată, calculată de către serviciul financiar până la data de 30.04.2017, este în cuantum de 13.547 lei (în primul dosar) și de 14.387 lei (în cel de-al doilea dosar), rezultând din diferența dintre drepturile bănești acordate fiecărui pârât și drepturile bănești care li se cuveneau, conform dispozitivului Sentinței nr. 6.562 din 19.06.2013, lămurite. Această sumă reprezintă o plată nedatorată, pe care salariații pârâți trebuie să o restituie, conform art. 256 din Codul muncii.

12. În drept, cererea de chemare în judecată a fost întemeiată pe dispozițiile art. 194—195 din Codul de procedură civilă, art. 256 din Codul muncii și art. 1.341—1.344 din Codul civil.

B. Hotărârile date în primă instanță

13. Prin sentințele nr. 9.547 din 18.12.2017 și, respectiv, nr. 18 din 8.01.2018, Tribunalul București — Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale a respins acțiunile formulate de reclamantă, ca neîntemeiate.

14. S-a reținut că, prin Sentința nr. 6.562 din 19.06.2013, pronunțată de Tribunalul București — Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în Dosarul nr. 40.757/3/2012, reclamanta a fost obligată să majoreze salariul de bază al pârâților, începând cu data de 7.04.2012, cu indicii prețurilor de consum aferenți anilor 2008—2011 și primului trimestru al anului 2012 și să plătească diferențele salariale rezultate în urma majorării salariului de bază, începând cu data de 7.04.2012 până la rămânerea definitivă a hotărârii.

15. În aplicarea titlului executoriu, părțile au semnat un act adițional la contractul individual de muncă nr. 9.260/1.03.2004 și, respectiv, nr. 9.243/1.05.2002, prin care au convenit majorarea salariului de bază lunar brut la suma de 3.384 lei (pentru pârâtul Y) și, respectiv, de 2.762 lei (în cazul pârâtului Z, din sesizarea conexă), începând cu data de 7.04.2012, luând în considerare indicii prețurilor de consum aferenți anilor 2008—2011 și primul trimestru al anului 2012.

16. Tribunalul a reținut că, în fiecare dintre cauze, reclamanta a solicitat să se constate nulitatea actului adițional, pe motiv că la determinarea salariului de bază lunar brut a avut în vedere indicii prețurilor de consum aferenți perioadei 1.01.2008—31.03.2012, iar nu pe cei corespunzători perioadei 11.06.2008—31.03.2012, astfel cum s-a statuat prin încheierea de lămurire a hotărârii din data de 23.08.2016.

17. Prima instanță a apreciat că această împrejurare nu poate constitui, însă, motiv de nulitate absolută a actului adițional.

18. Astfel, s-a reținut că, potrivit art. 17 alin. (5) din Codul muncii, în timpul executării contractului individual de muncă, orice modificare a salariului impune încheierea unui act adițional la contract, într-un termen de 20 de zile lucrătoare de la data apariției modificării, cu excepția situației în care o asemenea modificare este prevăzută în mod expres de lege.

19. Or, pentru punerea în aplicare a sentinței civile, părțile au convenit să modifice raportul lor de muncă sub aspectul salarizării, fiind stabilit un salariu de bază lunar brut bazat pe indicii prețurilor de consum aferenți perioadei 1.01.2008—31.03.2012. Actul adițional a fost semnat de părți și exprimă acordul lor de voință, consimțământul fiind exprimat în mod liber și neviat, făcut cu intenția de a se conforma titlului executoriu.

20. Potrivit art. 1.246 din Codul civil, orice contract încheiat cu încălcarea condițiilor cerute de lege pentru încheierea sa valabilă este supus nulității, dacă prin lege nu se prevede o altă sancțiune. Așadar, nulitatea reprezintă sancțiunea aplicabilă actelor juridice pentru nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la încheierea lor valabilă și presupune existența cauzei de nulitate la momentul încheierii actului. În cauză, însă, a mai reținut prima instanță, în fiecare dintre aceste cauze, reclamanta nu a invocat nerespectarea vreunei dispoziții legale la momentul încheierii actului adițional, ci doar împrejurarea că,

ulterior încheierii actului, instanța a lămurit dispozitivul titlului executoriu, stabilind o altă perioadă de referință în ceea ce privește indicele prețurilor de consum. S-a apreciat că un asemenea motiv nu are natura unei cauze de nulitate, actul adițional fiind încheiat de părți în mod valabil, cu respectarea cerințelor imperative stabilite de dispozițiile art. 16 și art. 17 alin. (5) din Codul muncii, producând efecte juridice.

21. Prima instanță a apreciat, în fiecare dintre cele două cauze, că nu poate fi anulat actul adițional, încheiat în mod valabil, pentru simplul motiv că reclamanta a aplicat greșit titlul executoriu, și nici nu pot fi obligați părțile să încheie un nou act adițional; orice act juridic bilateral reprezintă expresia unui acord de voință, iar instanța nu se poate substitui voinței părților, modificarea raportului de muncă neputându-se realiza decât prin voința părților, materializată prin semnarea unui act adițional la contractul individual de muncă.

22. În ceea ce privește capătul de cerere având ca obiect restituirea sumei de 13.547 lei și, respectiv, în cazul celui alt părât, de 14.387 lei, plătite părților fără a fi datorată, prima instanță a apreciat că și acesta este neîntemeiat, pentru neîndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 256 din Codul muncii.

C. Calea de atac exercitată

23. Împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță a formulat apel reclamanta X, la data de 16.04.2018 (în prima cauză) și la data de 23.03.2018 (în cea de-a doua), solicitându-se schimbarea sentințelor pronunțate de tribunal, în sensul admiterii cererilor de chemare în judecată.

24. A arătat apelanta-reclamantă că argumentele instanței de fond cu privire la actul adițional care exprimă acordul de voință al părților pentru modificarea raportului de muncă sub aspectul salarizării și cu privire la consimțământul părților care a fost exprimat în mod liber și neviat, făcut cu intenția de a se conforma titlului executoriu, sunt incorecte și canalizate pe o interpretare excesivă a dispozițiilor art. 17 alin. (5) din Codul muncii. În mod greșit s-a considerat că nu a fost invocată nerespectarea unei dispoziții legale la momentul încheierii actului adițional, ci doar împrejurarea că, ulterior încheierii actului, instanța de judecată a lămurit titlul executoriu, stabilind o altă perioadă de referință pentru calculul indicelui prețurilor de consum, iar un asemenea motiv nu are natura unei cauze de nulitate.

25. La încheierea actului adițional, angajatorul a acționat ca urmare a constrângerii sale prin hotărârea judecătorească, pentru a executa obligația având ca obiect majorarea salarială față de salariații săi. Prin urmare, decizia angajatorului de a majora salariul de bază nu poate fi asimilată unei negocieri a părților și nu a presupus o negociere între salariat și angajator, ci are natura unui act de executare a unei obligații stabilite printr-un titlu executoriu. Nu poate fi vorba despre un acord de voință al părților realizat cu intenția de a se conforma titlului executoriu, câtă vreme punerea în executare a acestuia se putea face și în lipsa acordului angajatului, întrucât hotărârea judecătorească are putere executorie și forța probantă a unui înscris autentic. Sub acest aspect, în mod eronat a reținut instanța de fond că încheierea actului adițional nu a fost exclusiv consecința punerii în executare a sentinței civile, ci a fost și consecința negocierii părților contractului individual de muncă. Or, plecând de la o astfel de interpretare, s-ar ajunge la situația în care nici salariatul nu ar putea pune în executare o sentință prin care angajatorul său a fost obligat să facă ceva, decât cu acordul acestuia, situație inacceptabilă pentru că ar lipsi hotărârea judecătorească de forța sa executorie.

26. În Dosarul nr. 33.317/3/2017, apelanta a susținut că, în conformitate cu dispozițiile art. 1.246 din Codul civil, orice contract încheiat cu încălcarea condițiilor cerute de lege pentru încheierea sa valabilă este supus nulității, dacă prin lege nu se prevede o altă sancțiune. Or, încheierea actului adițional la

contractul individual de muncă pentru modificarea elementului salariu, cu depășirea titlului executoriu, adică prin majorarea salariului de bază cu 26,74%, iar nu cu 21,42%, cum a fost lămurit titlul executoriu, are semnificația lipsei cauzei actului.

27. Existența unui act adițional la contractul individual de muncă presupune existența unei cauze care să determine încheierea actului adițional. Cauza, așa cum o definește Codul civil, este motivul care determină fiecare parte să încheie contractul/ actul adițional, dar, în situația existentă între societatea angajatoare și salariații părți, nu există un asemenea motiv, deoarece angajatorul avea de pus în executare o sentință civilă care era obligatorie chiar și în lipsa vreunui acord între părți cu privire la acest aspect. Nu rezultă din elementele cauzei că părțile ar fi intenționat să renegocieze salariul intimaților-părți independent de existența sentinței, ci doar să pună în executare titlul executoriu, situație în care nu este îndeplinită condiția esențială de valabilitate a actului adițional a existenței cauzei.

28. Prin urmare, prima instanță a reținut, în mod eronat, că un asemenea motiv nu are natura unei cauze de nulitate, aplicabile fiind instituțiile legale reglementate de legiuitor pentru această etapă de analiză a valabilității actului juridic, iar nu cele referitoare la faza execuțională a procesului civil, chiar dacă angajatorul a aplicat greșit titlul executoriu.

29. În ceea ce privește capătul de cerere având ca obiect restituirea sumelor încasate necuvenit de intimații-părți, apelanta-reclamantă a arătat că a fost în mod greșit respins de prima instanță ca neîntemeiat, față de dispozițiile art. 256 din Codul muncii; astfel, se poate constata că, la momentul efectuării plăților, sumele de bani achitate erau datorate, fiind executate voluntar obligațiile stabilite în sarcina sa prin hotărârea judecătorească executorie. Împrejurarea că, ulterior, instanța de judecată a lămurit titlul executoriu, prin stabilirea unei alte modalități de calcul al diferențelor de drepturi, relevă faptul că salariul de bază a fost majorat eronat, ca rezultat al unei reprezentări deformate a realității juridice la data încheierii actelor adiționale, în luna octombrie 2014. În acest fel, diferențele de drepturi salariale, calculate de departamentul de specialitate al societății și plătite intimaților, după semnarea actelor adiționale, sunt mult mai mari decât cele la care ar fi avut dreptul salariații, aceștia primind mai mult decât li se cuvenea, fapt ce atrage incidența instituției juridice a plății nedatorate.

30. Obligația de restituire subsistă în sarcina salariaților, întrucât aceștia au încasat niște sume necuvenite care își au izvorul în plata diferențelor salariale, rezultate în urma majorării salariului de bază, începând cu data de 7.04.2012. Sumele plătite au fost mai mari decât cele real datorate, pentru că s-au cuantificat drepturile bănești brute lunare primite de creditori, începând cu data de 7.04.2012, cu un indice de creștere a prețurilor de consum aferent perioadei 1.01.2008—31.03.2012, deși contractul colectiv de muncă valabil pentru anul 2008 a intrat în vigoare la 11.06.2008 și, astfel, pentru perioada 1.01.2008—10.06.2008, nu trebuiau calculați indicii de indexare. Prin urmare, în mod eronat tribunalul a reținut că angajatorul nu poate uza de procedura reglementată de dispozițiile art. 256 din Codul muncii.

31. La termenul de judecată din 14.11.2018, instanța de apel, din oficiu, a pus în discuția părților, în fiecare dintre cele două cauze, oportunitatea sesizării instanței supreme, în temeiul art. 519 din Codul de procedură civilă, cu dezlegarea problemei de drept menționate în preambulul prezentei decizii.

III. Dispozițiile legale supuse interpretării

32. Codul muncii:

„Art. 57. — (1) Nerespectarea oricăreia dintre condițiile legale necesare pentru încheierea valabilă a contractului individual de muncă atrage nulitatea acestuia.

(2) Constatarea nulității contractului individual de muncă produce efecte pentru viitor.

(3) Nulitatea contractului individual de muncă poate fi acoperită prin îndeplinirea ulterioară a condițiilor impuse de lege.

(4) În situația în care o clauză este afectată de nulitate, întrucât stabilește drepturi sau obligații pentru salariați, care contravin unor norme legale imperative sau contractelor colective de muncă aplicabile, aceasta este înlocuită de drept cu dispozițiile legale sau convenționale aplicabile, salariatul având dreptul la despăgubiri.

(5) Persoana care a prestat munca în temeiul unui contract individual de muncă nu are dreptul la remunerarea acesteia, corespunzător modului de îndeplinire a atribuțiilor de serviciu.

(6) Constatarea nulității și stabilirea, potrivit legii, a efectelor acesteia se pot face prin acordul părților.

(7) Dacă părțile nu se înțeleg, nulitatea se pronunță de către instanța judecătorească.”

IV. Punctul de vedere al părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

33. A) *Apelanta-reclamantă* a apreciat că sesizarea este necesară și utilă, în condițiile în care există o lipsă de previzibilitate și claritate a dispozițiilor art. 57 din Codul muncii, referitoare la sancțiunea nulității pentru un act adițional la contractul individual de muncă încheiat pentru punerea în executare a unei hotărâri judecătorești.

34. B) *Intimații-pârâți* au apreciat că nu sunt îndeplinite condițiile de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, întrucât soluționarea pe fond a cauzei nu depinde de dezlegarea chestiunii de drept invocate din oficiu de instanța de apel. S-a subliniat faptul că între cauzele de nulitate absolută sau relativă a unui contract individual de muncă, respectiv a unui act adițional la acesta, nu poate fi încadrată și măsura de punere în executare a unei hotărâri nedefinitive, dar executorii provizoriu de drept. În condițiile în care actul adițional la contract a fost încheiat la data de 21.10.2014, după soluționarea definitivă a conflictului de muncă, prin Sentința civilă nr. 6.562 din 19.06.2013, pronunțată de Tribunalul București — Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, în Dosarul nr. 40.757/3/2012, actul adițional în discuție nu poate fi lovit de nulitate absolută.

V. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea

A. Cu privire la admisibilitatea sesizării

35. Instanța de trimitere a apreciat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă pentru declanșarea acestei proceduri.

36. Astfel, s-a arătat că problema de drept ridicată de modul de interpretare a dispozițiilor art. 57 din Codul muncii, mai exact chestiunea incidenței sancțiunii nulității unui act adițional la contractul individual de muncă, atunci când încheierea acestuia este generată de existența unui conflict de muncă purtat între părți anterior și soluționat prin hotărâre definitivă, are consecințe asupra soluției ce se pronunță în litigiul *pendinte*, este nouă și nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, după cum rezultă din evidențele publice ale instanței supreme cu privire la acest mecanism de unificare a practicii judiciare.

B. Referitor la chestiunea de drept ce formează obiectul sesizării

37. Curtea de Apel București a precizat că instanțele specializate în soluționarea conflictelor de muncă au fost investite cu litigii similare, generate de litigii anterioare, în aceeași materie, având ca obiect stabilirea prin indexare a salariului de bază pentru o perioadă trecută, iar soluțiile date de completurile de judecată în fond și în apel au fost neunitare, plasând angajatorul și salariații săi în situații diferite cât privește valabilitatea actelor adiționale încheiate în anul 2014, dar pentru o perioadă anterioară ce începe la 7.04.2012, în ciuda faptului că toți se găseau în aceeași situație prin pronunțarea titlului

executoriu, invocat drept cauză juridică a modificării contractelor individuale de muncă.

38. În condițiile în care relațiile de muncă din cadrul apelantei-reclamante se stabilesc prin încheierea/modificarea contractelor individuale de muncă, ca urmare a negocierii individuale dintre angajator și salariați, în limitele prevăzute de lege și de contractul colectiv de muncă, încheiat între partenerii sociali din instituție, la nivelul anului 2012, salariații au inițiat un litigiu colectiv de muncă prin care pretindeau constrângerea angajatorului să execute clauza din art. 102 alin. (1) lit. d) din contractul colectiv de muncă, clauză prin care se convenise indexarea salariilor lor de bază. Litigiul a fost soluționat în favoarea salariaților, printre aceștia numărându-se și intimații-pârâți din cauzele în care au fost formulate sesizările.

39. Astfel, prin Sentința civilă nr. 6.562 din 19.06.2013, pronunțată de Tribunalul București, în Dosarul nr. 40.757/3/2012, angajatorul a fost obligat să majoreze salariile de bază ale salariaților reclamanți, începând cu data de 7.04.2012, cu indicii prețurilor de consum aferenți anilor 2008—2011 și primului trimestru al anului 2012 și să le plătească diferențele salariale rezultate în urma majorării salariilor de bază, începând cu data de 7.04.2012 până la rămânerea definitivă a hotărârii. Această hotărâre a rămas irevocabilă la data de 21.02.2014, când Curtea de Apel București a pronunțat Decizia civilă nr. 1.020, prin care a respins apelul declarat de angajator, ca nefondat.

40. În atare situație, la data de 21.02.2014, în sarcina angajatorului-pârât subzista atât o obligație de a face, aceea de a majora salariile de bază ale angajaților săi, cât și o obligație de plată a diferențelor salariale rezultate; pentru îndeplinirea primei obligații, angajatorul a procedat, mai întâi, la determinarea indicilor prețurilor de consum în perioada de referință trecută în dispozitivul hotărârii, perioadă care, prin generalitatea și imprecizia termenilor folosiți, a fost considerată ca fiind 1.01.2008—31.03.2012, iar apoi a aplicat procentul de majorare la salariul de bază ce fusese în plată la data de 7.04.2012, rezultând noul salariu de bază al fiecărui salariat ce figura în titlul executoriu.

41. Ca modalitate juridică de transpunere a noului salariu de bază în raportul de muncă al salariatului, angajatorul a recurs la procedura de întocmire a unui act adițional la contractul individual de muncă, prin care se modifica salariul de bază, retroactiv, de la data de 7.04.2012, act adițional ce a fost prezentat salariatului, a fost semnat de acesta, iar apoi a fost operată modificarea elementului salariu și în registrul general de evidență a salariaților (REVISAL).

42. Dificultățile practice ale angajatorului și incertitudinea asupra valabilității actului adițional la contractul individual de muncă s-au ivit atunci când instanța de judecată a pronunțat o hotărâre prin care a lămurit întinderea titlului executoriu, în procedura prevăzută de art. 281¹ din Codul de procedură civilă din 1948, restrângând întinderea obligațiilor bănești ale debitorului. Astfel, prin Încheierea din data de 23.08.2016, pronunțată de Tribunalul București, a fost lămurită Sentința civilă nr. 6.562 din 19.06.2013, pronunțată de Tribunalul București în Dosarul nr. 40.757/3/2012, în sensul că angajatorul urmează să majoreze salariile de bază ale salariaților reclamanți cu indicii prețurilor de consum aferenți perioadei 11.06.2008—31.03.2012. Încheierea a rămas irevocabilă prin Decizia civilă nr. 429 din 17.11.2016, pronunțată de Curtea de Apel București, prin care recursul declarat de salariați a fost respins.

43. Semnificația concretă a titlului executoriu lămurit este aceea că salariul de bază convenit salariaților reclamanți de la data de 7.04.2012 nu trebuia majorat cu 26,74%, ci numai cu 21,42%, situație care a pus sub semnul întrebării valabilitatea actelor adiționale retroactive și a plasat salariații sub incidența răspunderii patrimoniale pentru restituirea unor sume încasate necuvenit.

44. Pentru intimații-pârâți, aplicarea procentelor de majorare a însemnat o modificare a salariului de bază de la 2.611 lei la 3.384 lei și, respectiv — în cazul intimatului din sesizarea conexă, de la 2.131 lei la 2.762 lei, prin actul adițional semnat la 21.10.2014, ce formează obiect al acțiunilor în nulitate, urmată de o corectare a salariului la 3.170 lei și, respectiv, la 2.587 lei, asupra căreia angajatorul a propus încheierea unor noi acte adiționale cu efecte tot din data de 7.04.2012, ofertă refuzată însă de intimații-pârâți.

45. Analiza jurisdicțională a valabilității actelor adiționale încheiate în anul 2014, cu efecte retroactive în privința salariilor de bază, începând cu data de 7.04.2012, a avut ca rezultat constatarea de opinii divergente ale instanțelor de judecată:

a) *Într-o opinie*, exprimată prin Decizia civilă nr. 3.584 din 21.09.2018, pronunțată de Curtea de Apel București în Dosarul nr. 33.320/3/2017, s-a susținut că cererea de constatare a nulității actului adițional este inadmisibilă, întrucât prin actul adițional din anul 2014 angajatorul nu procedează la modificarea pentru viitor a drepturilor salariale ale angajatului respectiv, ci doar efectuează o operațiune materială, scriptică, de stabilire retroactivă a salariului rezultat din indexare, începând cu data de 7.04.2012, fiind evident că angajatorul nu poate efectua o astfel de plată în lipsa emiterii unor acte interne, care să stea la baza efectuării calculelor contabile. Aceste acte nu pot avea natura juridică a unor acte unilaterale modificatoare ale drepturilor salariale, câtă vreme o modificare retroactivă a contractului individual de muncă nu este posibilă față de caracterul succesiv al executării prestațiilor, nemaiputându-se interveni asupra perioadei deja executate din contractul individual de muncă. Actul a fost emis de angajator în vederea aducerii la îndeplinire a obligațiilor privind acordarea unor diferențe de drepturi stabilite prin hotărâre judecătorească în sarcina sa. În consecință, nemulțumirea legată de modalitatea punerii în executare de către societatea apelantă a obligațiilor stabilite în sarcina acesteia prin titlul executoriu nu poate fi argumentată într-un demers judiciar prin nerespectarea prevederilor art. 41 din Codul muncii, care vizează modificarea unilaterală a unor elemente esențiale în executarea contractului individual de muncă, negociate inițial de părțile contractante: locul, felul muncii, durata contractului, salariul etc. Susținerile apelantei asupra indicelui de creștere a prețurilor de consum aplicat nu constituie motive de anulare a convenției, pentru că nulitatea este o sancțiune legală care lipsește actul juridic de efectele contrarii normelor juridice edictate pentru încheierea sa valabilă, și nu de efectele contrarii dispozițiilor unei sentințe, toate acestea nemaiputând fi analizate într-un nou proces de fond de litigii de muncă, ci doar în cadrul fazei executării acestei sentințe.

b) *Într-o a doua opinie*, exprimată prin Decizia civilă nr. 3.225 din 5.09.2018, pronunțată de Curtea de Apel București în Dosarul nr. 36.760/3/2017, s-a susținut că cererea de constatare a nulității actului adițional este neîntemeiată; astfel, aspectul negocierii salariului ca urmare a pronunțării Sentinței civile nr. 6.562 din 19.06.2013 de către Tribunalul București, prin majorarea salariilor de bază cu indicii prețurilor de consum aferenți anilor 2008—2011 și primului trimestru al anului 2012, nu conduce la concluzia că angajatorul a fost constrâns pentru a-și da acordul la încheierea actului adițional. Or, în lipsa acordului de voință al părților cu privire la modalitatea concretă de executare a titlului executoriu, apelanta avea posibilitatea să execute titlul prin emiterea unei decizii (act voluntar de executare) sau, în lipsa executării voluntare, salariatul avea posibilitatea să pună în executare silită titlul executoriu. Câtă vreme părțile au negociat noul salariu în baza titlului executoriu, rezultă că a existat un acord de voință al părților, fiind nefondată acțiunea în constatarea nulității actului adițional pentru lipsa cauzei. Scopul încheierii actului juridic a fost punerea în executare a titlului executoriu, însă acordul de voință al părților

s-a format fără constrângeri sau eroare asupra modalității de executare a dispozițiilor acestuia. În plus, lămurirea titlului executoriu ulterior executării lui de bunăvoie de către părți nu poate produce niciun efect asupra acordului de voință format între acestea cu privire la modalitatea de executare. Angajatorul a procedat la executarea voluntară a titlului executoriu, fără a invoca existența unor neclarități în cuprinsul lui, fiind fără relevanță faptul că, ulterior, titlul executoriu a fost lămurit de instanță într-un alt fel decât cel convenit de părți. Ulterior executării de bunăvoie de către părți, nu se mai poate cere lămurirea hotărârii sub aspectul înțelesului, întinderii sau aplicării dispozitivului, iar dacă se obține o astfel de lămurire, aceasta nu produce efecte asupra acordului de voință al părților ce a concretizat executarea voluntară a hotărârii.

c) *Într-o a treia opinie*, exprimată prin Decizia civilă nr. 3.749 din 27.09.2018, pronunțată de Curtea de Apel București în Dosarul nr. 6.327/3/2018, s-a susținut că cererea de constatare a nulității actului adițional este întemeiată, fiind identică în cauză eroarea, ca viciu de consimțământ, sub forma *error in substantiam*, prin falsa reprezentare a realității la momentul încheierii actului adițional din anul 2014. Tocmai faptul că actul adițional contestat nu a fost încheiat ca urmare a unei inițiative specifice și strict legate de desfășurarea unui contract individual de muncă, ci a fost încheiat pentru a pune în executare dispozitivul Sentinței civile nr. 6.562/2013 care, ulterior, a fost lămurit, conduce la concluzia că la momentul încheierii actului adițional părțile nu au avut o reprezentare a realității bazată pe propriile convingeri sau judecăți, ci pe cele stabilite de instanța care a pronunțat sentința respectivă și care se regăseau în cuprinsul acelei hotărâri. În acest context, atunci când instanța care a pronunțat sentința ce s-a executat prin încheierea actului adițional a lămurit dispozitivul acesteia, stabilind în mod explicit parametrii de calcul al drepturilor acordate, în sensul limitării lor la o perioadă mai scurtă decât aceea stabilită de părți, a devenit evident faptul că reprezentarea realității, pe care a avut-o angajatorul la momentul încheierii actului și care se baza pe o anumită interpretare a dispozitivului sentinței, era una falsă, ce nu corespundea înțelesului pe care instanța îl dădea unor aspecte esențiale în legătură cu drepturile acordate. Deși lămurirea dispozitivului Sentinței civile nr. 6.562/2013 a survenit la 2 ani de la momentul încheierii actului contestat, acest aspect nu conduce la concluzia că părțile nu erau în eroare când au încheiat actul adițional, deoarece lămurirea dispozitivului unei hotărâri nu stabilește noi situații și drepturi între părți, ci doar explicitează limitele celor dispuse de instanță, încă de la momentul pronunțării sentinței. Faptul că, ulterior executării unei sentințe, chiar și benevole, procedura lămuririi dispozitivului nu mai poate fi accesată este un aspect ce poate fi analizat doar în cazul și în cadrul unei astfel de proceduri, putând conduce la un fine de neprimire a unui asemenea demers procesual. În cazul de față însă nu se poate ignora autoritatea de lucru judecat a încheierii de lămurire a dispozitivului din data de 23.08.2016.

46. Revenind la litigiul în cadrul căruia a pus în discuție, din oficiu, necesitatea sesizării instanței supreme cu dezlegarea problemei de drept, Curtea de Apel București consideră că acțiunea în nulitatea actului adițional este admisibilă și întemeiată, neputându-se opune dispozițiile art. 57 din Codul muncii, nici ca limitare a motivelor de nulitate aplicabile în privința acestui act juridic, nici ca limitare a efectelor produse de sancțiunea aplicată.

47. Astfel, arată instanța de trimitere, prin dispozițiile art. 57 din Codul muncii, legiuitorul a stabilit sancțiunea generală ce intervine în cazul nerespectării condițiilor legale necesare pentru încheierea valabilă a contractului individual de muncă, iar aceste condiții nu se limitează numai la cele speciale, aplicabile în materia dreptului muncii (vârsta minimă a salariatului, forma scrisă, certificatul medical la angajare, avize sau autorizații prealabile, condiții de vechime, condiții de studii etc.), ci se

referă și la cele generale, aplicabile oricărui act juridic civil bilateral (capacitatea de a contracta, consimțământul părților, un obiect determinat și licit, o cauză licită și morală).

48. Specificul sancțiunii nulității în dreptul muncii este dat de efectele produse numai pentru viitor, contrar regulii generale instituite prin art. 1.254 și următoarele din Codul civil. Aceste efecte *ex nunc* ale nulității contractului individual de muncă se justifică prin raportul de subordonare în care se găsește salariatul față de angajatorul său și, mai ales, prin specificul prestațiilor lor reciproce, în sensul că munca prestată de salariat este urmată de remunerarea ei de către angajator. Or, în cazul unui contract individual de muncă la încheierea căruia nu au fost respectate toate condițiile legale, supus deci sancțiunii nulității, părțile nu pot fi ținute să își restituie prestațiile primite pentru că munca prestată de salariat nu poate fi înapoiată de cel în beneficiul căruia a fost făcută, ceea ce atrage lipsa temeiului de restituire de către salariat a prețului muncii sale. Cu alte cuvinte, efectul *ex nunc* al nulității îl protejează pe salariat care, pentru munca prestată chiar în temeiul unui contract nul, va beneficia de remunerarea acesteia, conform art. 57 alin. (5) din Codul muncii, și de vechime în muncă, conform art. 16 alin. (4) din același cod.

49. Deși articolul de lege analizat se referă în mod expres la contractul individual de muncă, trebuie considerat că reglementarea se aplică și actului adițional la contract care, în conformitate cu dispozițiile art. 17 alin. (5) din Codul muncii, republicat, se încheie la orice schimbare a elementelor asupra cărora poartă obligația angajatorului de a-l informa pe salariat în timpul executării contractului. Aceste elemente de informare sunt enumerate la art. 17 alin. (3) din cod, prevedere ce constituie transpunerea în legislația națională a Directivei 91/533/C.E.E. privind obligația angajatorului de a informa lucrătorii asupra condițiilor aplicabile contractului sau raportului de muncă (*Directiva 91/533/C.E.E.*), putând fi amintite sub acest aspect: „a) identitatea părților; b) locul de muncă sau, în lipsa unui loc de muncă fix, posibilitatea ca salariatul să muncească în diverse locuri; c) sediul sau, după caz, domiciliul angajatorului; d) funcția/ocupația conform specificației Clasificării ocupațiilor din România sau altor acte normative, precum și fișa postului, cu specificarea atribuțiilor postului; e) criteriile de evaluare a activității profesionale a salariatului aplicabile la nivelul angajatorului; f) riscurile specifice postului; g) data de la care contractul urmează să își producă efectele; h) în cazul unui contract de muncă pe durată determinată sau al unui contract de muncă temporară, durata acestora; i) durata concediului de odihnă la care salariatul are dreptul; j) condițiile de acordare a preavizului de către părțile contractante și durata acestuia; k) *salariul de bază*, alte elemente constitutive ale veniturilor salariale, precum și periodicitatea plății salariului la care salariatul are dreptul; l) durata normală a muncii, exprimată în ore/zi și ore/săptămână; m) indicarea contractului colectiv de muncă ce reglementează condițiile de muncă ale salariatului; n) durata perioadei de probă”.

50. Rostul informării în scris a salariatului asupra condițiilor aplicabile contractului este acela de a-i permite negocierea și, mai apoi, exprimarea acordului în vederea încheierii actului, în deplină cunoștință de cauză. Obligația de informare subzistă la orice schimbare intervenită în elementele arătate limitativ de legiuitor, caz în care este necesară întocmirea unui act adițional la contractul individual de muncă care poate lua naștere numai prin acordul părților.

51. Deși orice schimbare a elementelor enumerate în art. 17 alin. (3) din Codul muncii impune încheierea unui act adițional, numai o parte dintre aceste acte adiționale au valoarea juridică a modificării contractului individual de muncă, anume elementele esențiale referitoare la durata contractului, locul muncii, felul muncii, condițiile de muncă, *salariul*, timpul de muncă și timpul de odihnă, enumerate la art. 41 din același cod.

52. Prin urmare, pe parcursul executării contractului, eventuala modificare a clauzei esențiale a salariului din contractul individual de muncă poate avea loc numai prin acordul părților, exteriorizat prin semnarea actului adițional la contract. Un astfel de act adițional este necesar la orice modificare prin lege a salariilor, ca urmare a stabilirii salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată prin hotărâre a Guvernului și, cu atât mai necesar, atunci când salariile dintr-o unitate, grup de unități, sector de activitate se negociază colectiv prin contracte colective de muncă prin care partenerii sociali stabilesc grile de salarizare abstracte, cu elemente determinate sau determinabile pe baza cărora să poată fi stabilit salariul de bază al fiecărui salariat căruia îi este aplicabilă negocierea colectivă. Rezultă, așadar, că, în acest din urmă caz, salariatul trebuie informat asupra salariului de bază care i se cuvine pentru munca ce va fi prestată, obligație generală ce revine angajatorului pe tot parcursul executării contractului individual de muncă după cum s-a arătat anterior, iar quantumul efectiv al salariului face obiect al negocierii în limitele convenite prin contractul colectiv de muncă, rezultatul acordului de voințe urmând a fi prevăzut în scris în actul adițional semnat de părți. De la această dată convenită de părți se consideră modificat contractul individual de muncă cât privește clauza esențială a salariului pentru munca ce va fi prestată în viitor de către salariat.

53. Într-o astfel de desfășurare a relației individuale de muncă, prevederile art. 57 din Codul muncii își găsesc deplina aplicare pentru ipoteza nulității contractului, neputând fi afectate prestațiile trecute ale părților.

54. Codul muncii lasă însă nereglementată situația în care clauza esențială a salariului capătă caracter litigios, salariatul chemându-și angajatorul în judecată pentru stabilirea/restabilirea quantumului considerat corect al salariului în conformitate cu normele legale sau cu clauzele contractului colectiv de muncă. În mod evident, hotărârea judecătorească pronunțată, prin care se statuează asupra salariului convenit celui care a prestat deja munca, are caracter retroactiv, urmând a fi restabilită între părți situația juridică a salariului de la data care a generat conflictul de muncă. O punere în executare a hotărârii presupune îndeplinirea tuturor formalităților pe care angajatorul le-ar fi îndeplinit la termenele prevăzute de lege dacă nu ar fi avut loc conflictul dintre părți, iar aceste formalități presupun întocmirea actului adițional pentru modificarea salariului, semnarea lui (operațiune prin care salariatul își exprimă acordul asupra elementului pe care l-a pretins realizat prin acțiunea în justiție), înscrierea modificării contractului în registrul general de evidență a salariaților și, nu în cele din urmă, plata diferențelor de drepturi salariale rezultate din punerea retroactivă în plată a noului quantum al salariului stabilit prin hotărâre, precum și plata tuturor taxelor și contribuțiilor sociale obligatorii pentru diferențele de drepturi salariale.

55. Această executare voluntară a hotărârii judecătorești subzistă în sarcina angajatorului pârât în conflictul de muncă, încă de la data pronunțării ei de către prima instanță, în condițiile în care art. 448 alin. (1) pct. 2 din Codul de procedură civilă declară executorii de drept hotărârile primei instanțe care au ca obiect plata salariilor izvorâte din raporturile juridice de muncă, caracterul executoriu fiind provizoriu până la data rămânerii definitive a hotărârii, conform alin. (2) al aceluiași art. 448 din Codul de procedură civilă.

56. În speță, intimatul a avut câștig de cauză prin Sentința civilă nr. 6.562 din 19.06.2013, pronunțată de Tribunalul București în Dosarul nr. 40.757/3/2012, angajatorul fiind obligat să îi majoreze salariul de bază, începând cu data de 7.04.2012, cu indicii prețurilor de consum aferenți anilor 2008—2011 și primului trimestru al anului 2012. Deși sentința era executorie de drept din data de 19.06.2013, a fost pusă în executare numai în luna octombrie 2014, după ce a rămas irevocabilă la data de

21.02.2014. Pentru punerea în executare a titlului care nu cuprindea în dispozitiv o mențiune explicită, cuantificată, a salariului convenit reclamanților de la data de 7.04.2012, angajatorul a solicitat Institutului Național de Statistică comunicarea indicilor prețurilor de consum pentru mai multe perioade de timp care rezultau din înțelesul hotărârii, iar, în final, a calculat la 3.384 lei și, respectiv, la 2.762 lei cuantumul salariului convenit fiecărui intimat, la data de referință, calcul făcut prin utilizarea zilei de 1.01.2008 ca dată de început a perioadei de indexare, a întocmit actul adițional pe care salariatul l-a semnat, iar salariul astfel modificat, prin acordul părților, a fost trecut în registrul general de evidență a salariaților.

57. O nouă dispută judiciară a intervenit între părți atunci când angajatorul a obținut o lămurire a titlului executoriu, prin încheierea din data de 23.08.2016, pronunțată de Tribunalul București, fiind lămurită Sentința civilă nr. 6.562 din 19.06.2013, pronunțată în Dosarul nr. 40.757/3/2012, în sensul că salariul de bază trebuia majorat cu indicii prețurilor de consum aferenți perioadei 11.06.2008—31.03.2012.

58. Cum încheierea pronunțată în procedura prevăzută de art. 443 din Codul de procedură civilă, referitoare la lămurirea hotărârii, face corp comun cu hotărârea care a avut nevoie de lămurire pentru ca părțile să aducă la îndeplinire, în mod corect și complet, lucrul judecat, iar cei doi salariați au refuzat să semneze un nou act adițional prin care să modifice la 3.170 lei și, respectiv, la 2.587 lei salariul de bază, începând cu data de 7.04.2012, ceea ce în conformitate cu dispozițiile art. 1.213 din Codul civil ar fi echivalat cu adaptarea contractului individual de muncă, în forma la care a ajuns prin modificările intervenite până la data în discuție, revine instanței de judecată sarcina de a aprecia asupra legalității actului adițional la contract.

59. Or, la încheierea actelor adiționale din data de 21.10.2014, părțile nu au procedat la o veritabilă negociere liberă a cuantumului salariului convenit începând cu data de 7.04.2012, ci și-au manifestat voința juridică de punere în executare a hotărârii judecătorești, prin exprimarea consimțământului asupra cuantumului salariului de bază calculat de angajator. Însă, la încheierea acestui act adițional ambele părți au avut o falsă reprezentare a situației faptice de executat din hotărârea judecătorească, cât privește valoarea prestației pe care o avea de îndeplinit angajatorul pentru plata prețului muncii deja efectuate de salariatul contractant. Această eroare de fapt este esențială, în sensul art. 1.207 alin. (2) pct. 2 teza finală din Codul civil, însă nu poate fi considerată o simplă eroare de calcul, pentru că provine din înțelegerea greșită a întinderii obligației de plată a salariului, cauzată de modul neclar de redactare a dispozitivului hotărârii, neclaritate ce a condus la lămurirea titlului executoriu de către instanța de judecată care l-a pronunțat.

60. În concluzie, conchide instanța de trimitere, eroarea în care s-au găsit părțile cu privire la obligația de executat ar atrage sancțiunea nulității pentru actul adițional astfel încheiat, cu efectele prevăzute de art. 1.254 din Codul civil, dacă nu ar fi incidentă limitarea caracterului retroactiv prin art. 57 din Codul muncii. Or, tocmai în vederea lămurii acestei situații speciale a valabilității actului adițional la contract, prin care părțile convin executarea unei hotărâri judecătorești pentru perioada trecută, fără a exista o veritabilă negociere a salariului pentru munca ce urmează a se presta, se solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prealabilă prin care să se lămurească aceste efecte juridice ale nulității.

VI. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

61. A) În urma consultării evidențelor întocmite la nivelul instanței supreme, în jurisprudența Completului competent să judece recursul în interesul legii și a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nu au fost identificate decizii care să prezinte relevanță asupra dezlegării problemei de drept ce formează obiectul sesizării.

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a pronunțat deciziile nr. 19 din 20 mai 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 573 din 12 iulie 2019, și nr. 37 din 7 noiembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 114 din 10 februarie 2017, care vizează interpretarea mai multor prevederi legale, între care și cele art. 57 din Codul muncii, dar care nu au incidență cu privire la chestiunea ce formează obiectul sesizărilor de față.

62. B) La solicitarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanțele de judecată, cu excepția instanței de trimitere și a Tribunalului București, au comunicat că nu au identificat jurisprudență cu privire la problema de drept supusă dezlegării, numai unele dintre ele transmițând puncte de vedere sau simple opinii referitoare la aceasta, după cum urmează:

— *tribunalele Bacău și București* (Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale — Sentința nr. 1.713 din 27.02.2018, definitivă prin Decizia nr. 4.372 din 23.10.2018 a Curții de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale) au apreciat că un act adițional încheiat ca măsură de executare a unei hotărâri judecătorești nu mai poate fi cenzurat din perspectiva art. 57 din Codul muncii;

— *Curtea de Apel Brașov și tribunalele Giurgiu și Ilfov* și-au exprimat opinia în sensul că cererea de constatare a nulității actului adițional este admisibilă, fiind incidentă eroarea, ca viciu de consimțământ, sub forma *error in substantiam*, prin falsă reprezentare a realității la momentul încheierii actului adițional; în ceea ce privește efectele nulității s-a arătat că angajatorul nu este îndreptățit la repunerea în situația anterioară, pentru motivele de nelegalitate ale actului adițional până la data constatării nulității, întrucât, chiar și în situația dovedirii acestora, constatarea nulității contractului și încetarea de drept a acestuia produc efecte numai pentru viitor, de la data pronunțării nulității, potrivit art. 57 alin. (2) din Codul muncii; s-a apreciat totuși că, sub aspectul temeiniciei unei astfel de acțiuni, numai instanța de judecată investită cu soluționarea cauzei poate decide, în funcție de datele particulare ale speței;

— *Curtea de Apel Iași* a apreciat că, în cazul expus în sesizare, eroarea debitorului asupra întinderii creanței sale nu poate fi disociată de culpa aceluiași debitor în a folosi căile procedurale pentru stabilirea întinderii creanței sale, situație care se încadrează în ipoteza de eroare nescuzabilă prevăzută de art. 1.208 din Codul civil, potrivit căruia „Contractul nu poate fi anulat dacă faptul asupra căruia a purtat eroarea putea fi, după împrejurări, cunoscut cu diligențe rezonabile.”

VII. Jurisprudența Curții Constituționale și a instanțelor europene

63. Prevederile legale supuse interpretării prin sesizările analizate au făcut obiectul controlului de constituționalitate, iar în acest sens menționăm Decizia nr. 378/2004 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 936 din 13 octombrie 2004, în care instanța constituțională a reținut astfel: „Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că art. 57 alin. (2) și art. 283 alin. (1) lit. d) din Codul muncii nu cuprind nicio dispoziție potrivit căreia acestea ar putea fi aplicate cu efecte retroactive. Dimpotrivă, în art. 57 alin. (2) se precizează că efectele constatării nulității contractului individual de muncă se produc numai pentru viitor. Sub acest aspect, Curtea observă că nu are nicio relevanță dacă nulitatea este absolută sau relativă, deoarece, în niciun caz, nu pot fi anulate prestațiile executate de părți (prestarea muncii, plata salariului, alte drepturi și obligații) pe durata existenței contractului individual de muncă. De altfel, în alin. (1) al art. 57 se prevede că nulitatea contractului individual de muncă este atrasă de «nerespectarea oricăreia dintre condițiile legale necesare pentru încheierea valabilă» a acestuia”.

64. În jurisprudența instanțelor europene nu au fost identificate decizii care să prezinte relevanță asupra dezlegării problemei de drept ce formează obiectul sesizării.

VIII. Răspunsul Ministerului Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

65. Prin Adresa nr. 2.076/C/2795/III-5/2019 din 2 septembrie 2019, Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că la nivelul Secției judiciare — Serviciul judiciar civil nu se analizează practica judiciară, în vederea promovării unui recurs în interesul legii cu privire la problema de drept ce formează obiectul sesizării.

IX. Raportul asupra chestiunii de drept

66. Prin raportul întocmit în cauză, conform art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă, se apreciază că sesizările nu întrunesc cerințele prevăzute de art. 519 din același cod, mai exact cele referitoare la noutatea chestiunii de drept supuse dezlegării și la necesitatea ca aceasta să fie o problemă de drept veritabilă și esențială.

X. Înalta Curte de Casație și Justiție

67. Examinând sesizările, raportul întocmit de judecătorii-raportori și chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită, constată următoarele:

Cu privire la admisibilitatea sesizărilor

68. Temeiul sesizărilor conexe îl constituie prevederile art. 519 din Codul de procedură civilă potrivit cărora: „Dacă, în cursul judecării un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea o rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

69. Reglementând, în cuprinsul textului anterior citat, procedura pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, ca mijloc de asigurare a unei practici judiciare unitare în interpretarea și aplicarea legii de către instanțele judecătorești, alături de mecanismul recursului în interesul legii, legiuitorul a instituit o serie de condiții de admisibilitate pentru declanșarea acestei proceduri, condiții care se cer a fi întrunite în mod cumulativ, după cum urmează:

— existența unei cauze aflate în curs de judecată, în ultimă instanță;

— cauza care face obiectul judecării să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze pricina;

— ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată; din perspectiva acestei condiții trebuie verificat dacă sunt întrunite premisele de analiză ale acesteia, anume:

a) existența unei chestiuni de drept apte a primi o dezlegare de principiu;

b) problema pusă în discuție trebuie să fie una veritabilă, susceptibilă să dea naștere unor interpretări diferite și, prin urmare, să prezinte un anumit nivel de dificultate;

c) chestiunea de drept să fie esențială, în sensul că de lămurirea ei depinde soluționarea pe fond a cauzei, context în care noțiunea de „soluționare pe fond” trebuie înțeleasă în sens larg, incluzând nu numai problemele de drept material, ci și pe cele de drept procesual, cu condiția ca de rezolvarea acestora să depindă soluționarea pe fond a cauzei, astfel cum s-a conturat jurisprudența instanței supreme în cadrul acestui mecanism de unificare a practicii judiciare;

— chestiunea de drept identificată să prezinte caracter de noutate; și

— asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

70. Evaluând elementele sesizărilor, pentru a stabili dacă se verifică îndeplinirea simultană a condițiilor care permit declanșarea acestui mecanism de unificare a practicii judiciare, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că doar trei din cele cinci cerințe, anterior enunțate, sunt întrunite.

71. Concret, sunt îndeplinite aspectele de admisibilitate legate de titularul sesizării, stadiul soluționării pricinii în care sesizările au fost promovate, cea referitoare la nestatuarea anterioară de către instanța supremă în cadrul unui mecanism de unificare a practicii asupra chestiunii ce face obiectul sesizărilor, precum și inexistența unui recurs în interesul legii în curs de soluționare cu acest obiect, nefiind însă întrunite cerințele de substanță ale obiectului sesizărilor conexe, anume condiția noutății, precum și împrejurarea ca obiectul sesizărilor să vizeze o chestiune de drept, chestiune care să fie veritabilă și esențială, potrivit celor ce se vor arăta în continuare.

72. Sesizările conexe au fost formulate de Curtea de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale în dosarele nr. 33.317/3/2017 și nr. 36.768/3/2017, instanță care a fost investită, în fiecare dintre aceste dosare, cu soluționarea apelului declarat de către reclamantă împotriva sentinței pronunțate de Tribunalul București — Secția a VII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, în cauze având ca obiect constatarea nulității unor acte adiționale la contractul individual de muncă al fiecărui pârât și obligarea pârâților să încheie un nou act adițional cu salariul de bază lunar brut corect calculat și să restituie reclamantei-angajator diferențele salariale încasate necuvenit, în baza actului adițional nul.

73. Aceste litigii reprezintă conflicte individuale de muncă, fiind soluționate în primă instanță, potrivit art. 269 alin. (1) și (2) din Codul muncii, coroborate cu art. 95 pct. 1 din Codul de procedură civilă, de către tribunalul în a cărui circumscripție reclamantul își are domiciliul sau reședința ori, după caz, sediul; soluționarea apelului este în competența curții de apel, potrivit art. 96 pct. 2 din Codul de procedură civilă, instanță care pronunță o hotărâre definitivă, având în vedere că deciziile date în apel în această materie nu pot fi atacate cu recurs, astfel cum prevede art. 214 din Legea dialogului social nr. 62/2011.

74. Prin urmare, primele două condiții de admisibilitate sunt îndeplinite, întrucât titularul sesizărilor soluționează cauza în ultimă instanță, potrivit competențelor sale legale, pronunțând o hotărâre definitivă, conform art. 634 pct. 4 din Codul de procedură civilă.

75. Numai din punct de vedere formal se reține și că Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat în cadrul vreunuia dintre mecanismele de unificare a practicii judiciare asupra chestiunii cu privire la care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile, iar potrivit comunicării Ministerului Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, la nivelul Secției judiciare — Serviciul judiciar civil nu se analizează practica judiciară, în vederea promovării unui recurs în interesul legii cu privire la problema de drept ce formează obiectul sesizărilor de față.

76. *Condiția noutății chestiunii de drept*, condiție distinctă de aceea a nestatuării anterioare de către instanța supremă, nu este îndeplinită.

77. Această cerință, raportat la obiectul sesizărilor conexe, poate fi analizată doar dacă se are în vedere în mod fragmentat întrebarea prealabilă și se acceptă faptul că modalitatea de interpretare și aplicare a prevederilor art. 57 Codul muncii — din perspectiva condițiilor în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adițional la un contract individual de muncă și a efectelor nulității — reprezintă chestiunea de drept cu privire la care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile.

78. În caz contrar, ansamblul întrebării prealabile nu permite identificarea unei chestiuni de drept susceptibile de a primi o dezlegare de principiu în cadrul acestei proceduri, care să fie utilă instanței în soluționarea cauzei, în sensul ca de acesta să depindă soluționarea cauzei pe fond, ci reprezintă o delegare către instanța supremă a competenței legale a curții de apel de a soluționa apelurile cu care este investită, prin aplicarea în concret a normelor incidente la circumstanțele particulare ale speței, în limitele criticilor formulate de către reclamantă prin motivele de apel.

79. În absența unei definiții legale a noțiunii de „noutate”, verificarea acestei condiții ține de exercitarea atributului de apreciere a completului investit cu soluționarea unei astfel de sesizări, așa cum instanța supremă a decis în mod constant în jurisprudența sa (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1 din 17 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 9 aprilie 2014, Decizia nr. 3 din 14 aprilie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 437 din 16 iunie 2014, Decizia nr. 6 din 23 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 691 din 22 septembrie 2014, Decizia nr. 13 din 8 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 518 din 13 iulie 2015, Decizia nr. 14 din 8 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 736 din 1 octombrie 2015, Decizia nr. 4 din 14 ianuarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 132 din 19 februarie 2019, Decizia nr. 46 din 14 octombrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 900 din 7 noiembrie 2019 etc.).

80. S-a statuat deja că cerința noutății este îndeplinită atunci când problema de drept își are izvorul în reglementări recent intrate în vigoare, iar instanțele încă nu au dat acesteia o anumită interpretare și aplicare la nivel jurisprudențial, de o anumită întindere sau consistență.

81. Totodată, cerința noutății ar putea fi reținută ca îndeplinită în cazul în care s-ar impune anumite clarificări, într-un context legislativ nou, a unei norme mai vechi (ipoteza așa-zisei reevaluări a interpretării normei).

82. În egală măsură, noutatea se poate raporta și la o normă mai veche, dar a cărei aplicare frecventă a devenit actuală mult ulterior intrării ei în vigoare (a se vedea Decizia nr. 10 din 20 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 832 din 14 noiembrie 2014).

83. În acești parametri de evaluare a cerinței noutății chestiunii de drept se impune a observa că dispozițiile legale a căror interpretare și aplicare au prilejuit formularea sesizărilor analizate se regăsesc în cuprinsul unui act normativ adoptat și intrat în vigoare în anul 2003.

84. Pe de altă parte, Codul muncii nu a suferit intervenții legislative recente, astfel încât norma vizată de această trimitere preliminară (art. 57) să necesite o reevaluare, într-un nou context, de natură a fi schimbat perspectiva interpretărilor anterioare, jurisprudențiale sau în mecanismele de unificare a practicii.

85. În ceea ce privește *cerința privind existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată* se rețin următoarele:

86. Instanța de trimitere a solicitat Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul prevederilor art. 519 din Codul de procedură civilă, pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„Modul de interpretare a dispozițiilor art. 57 din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cu referire specială la condițiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adițional la contractul individual de muncă, precum și la efectele nulității, atunci când încheierea actului adițional reprezintă o măsură de punere în executare a unei hotărâri judecătorești pronunțată într-un litigiu de muncă, hotărâre care este executorie de drept cu

caracter provizoriu până la rămânerea definitivă și care, ulterior rămânerei definitive, a fost lămurită în procedura prevăzută de art. 443 din Codul de procedură civilă.”

87. Norma din cuprinsul Codului muncii, supusă interpretării, prevede:

„Art. 57. — (1) Nerespectarea oricăreia dintre condițiile legale necesare pentru încheierea valabilă a contractului individual de muncă atrage nulitatea acestuia.

(2) Constatarea nulității contractului individual de muncă produce efecte pentru viitor.

(3) Nulitatea contractului individual de muncă poate fi acoperită prin îndeplinirea ulterioară a condițiilor impuse de lege.

(4) În situația în care o clauză este afectată de nulitate, întrucât stabilește drepturi sau obligații pentru salariați, care contravin unor norme legale imperative sau contractelor colective de muncă aplicabile, aceasta este înlocuită de drept cu dispozițiile legale sau convenționale aplicabile, salariatul având dreptul la despăgubiri.

(5) Persoana care a prestat munca în temeiul unui contract individual de muncă nu are dreptul la remunerarea acesteia, corespunzător modului de îndeplinire a atribuțiilor de serviciu.

(6) Constatarea nulității și stabilirea, potrivit legii, a efectelor acesteia se pot face prin acordul părților.

(7) Dacă părțile nu se înțeleg, nulitatea se pronunță de către instanța judecătorească.”

88. Din modalitatea de formulare a întrebării prealabile ar putea reieși că instanța de trimitere este în dificultate (i) fie cu privire la condițiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adițional la contractul individual de muncă și efectele nulității, (ii) fie cu privire la condițiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adițional la contractul individual de muncă și efectele nulității, în circumstanțele particulare ale spețelor pe care le are de soluționat.

89. (i) În prima variantă de înțelegere a întrebării, chestiunea este susceptibilă a fi calificată drept o chestiune de drept aptă de a primi o dezlegare de principiu pe calea procedurii reglementate de art. 519 din Codul de procedură civilă, dacă ar fi una care este de o veritabilă dificultate și, în plus, ar fi esențială pentru soluționarea pe fond a cauzei.

90. Or, aceasta nu este o chestiune de o reală dificultate, întrucât dispozițiile art. 57 alin. (1) din Codul muncii sunt clare din perspectiva condițiilor în care se poate constata nulitatea unui contract individual de muncă – nerespectarea oricăreia dintre condițiile legale necesare pentru încheierea valabilă a contractului de muncă.

91. Pe de altă parte, însăși instanța de trimitere admite că aplicabilitatea textului menționat este dincolo de orice dubiu și în cazul unui act adițional la contractul individual de muncă (acesta fiind un accesoriu al contractului individual de muncă) și, în plus, aceeași instanță enunță regula că sancțiunea nulității contractului individual de muncă intervine nu numai pentru încălcarea condițiilor speciale din materia dreptului muncii (vârsta minimă a salariatului, forma scrisă a contractului, certificat medical la angajare, avize și autorizații prealabile, condiții de vechime, condiții de studii etc.), ci și pentru încălcarea condițiilor generale pentru încheierea valabilă a oricărui act juridic civil bilateral (capacitate de a contracta, consimțământ valabil al părților, obiect determinat și licit, cauză licită și morală).

92. În speța cu care Curtea de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale este investită, în etapa procesuală a apelului, se poate reține că reclamanta a invocat o cauză de nulitate decurgând din încălcarea uneia dintre condițiile generale prevăzute de lege pentru încheierea valabilă a actului juridic civil, iar nu dintre cele specifice dreptului muncii, nefiind de competența instanței supreme, în cadrul acestui mecanism, clarificarea cauzei de nulitate invocate în mod real de către reclamantă.

93. Constatărea anterioară decurge din conținutul încheierilor de sesizare, întrucât instanța de trimitere nu prezintă și conținutul cererilor de chemare în judecată pentru a fi posibilă reținerea întocmai a temeiului de drept invocat de reclamantă pentru capătul principal de cerere.

94. Din aceleași încheieri rezultă că prima instanță nu a analizat această cerere prin raportare la o anumită cauză de nulitate și nici nu a făcut trimiteri precise la anumite norme de drept; pe de altă parte, din cuprinsul motivelor de apel ale reclamantei, redate de instanța de trimitere, rezultă că aceasta se prevalează de lipsa cauzei juridice a actului adițional [art. 1.235, art. 1.236 alin. (1) și art. 1.238 alin. (1) din Codul civil], în timp ce instanța de apel, în cuprinsul sesizărilor, înainte de soluționarea apelurilor cu care este investită și fără a rezulta că o atare chestiune a fost supusă dezbaterii părților din proces, potrivit art. 22 din Codul de procedură civilă, a procedat la calificarea cauzei de nulitate invocate de reclamantă ca fiind cea reglementată de art. 1.207 alin. (2) pct. 2 teza finală din Codul civil — eroarea esențială — când poartă asupra (...) unei (alte) împrejurări considerate esențiale de către părți, în absența căreia contractul nu s-ar fi încheiat (*error in substantiam*) și, mai mult decât atât, s-a exprimat că, din această perspectivă, acțiunea este admisibilă și întemeiată.

95. Al doilea aspect al aceleiași chestiuni vizează efectele nulității contractului individual de muncă (implicit, și a unui act adițional la acesta), ceea ce constituie obiect de reglementare al celui de-al doilea alineat al art. 57 din Codul muncii, anume — constatarea nulității contractului individual de muncă produce efecte pentru viitor.

96. Nici această normă nu este neclară și nici susceptibilă de mai multe interpretări, specificul nulității în această materie fiind producerea pentru viitor — *ex nunc* — a efectelor sancțiunii, prin derogare de la efectele *ex tunc*, retroactive, ale sancțiunii nulității în dreptul comun, regulă înscrisă în art. 1.254 alin. (1) din Codul civil.

97. Lipsa de opțiune între norma generală (care are același obiect de reglementare — efectele nulității) și norma specială și, în consecință necesitatea aplicării normei speciale, în temeiul principiului *specialia generalibus derogant*, sunt, de asemenea, enunțate de instanța de trimitere în finalul sesizării, astfel: „Eroarea în care s-au găsit părțile cu privire la obligația de executare ar atrage sancțiunea nulității pentru actul adițional

astfel încheiat, cu efectele prescise de art. 1.254 din Codul civil, dacă nu ar fi incidentă limitarea caracterului retroactiv prin art. 57 din Codul muncii, republicat.”

98. Având în vedere cele ce precedă, rezultă că ceea ce poate fi calificat drept o chestiune de drept din conținutul sesizării nu reprezintă o problemă de drept veritabilă, reală, întrucât dezlegările incidente se regăsesc în cuprinsul sesizărilor conexe, iar normele sunt clare și sunt formulate fără echivoc de legiuitor, nesusceptibile de interpretări diverse.

99. (ii) *Din perspectiva dificultății în care s-ar afla instanța de trimitere* cu privire la condițiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adițional la contractul individual de muncă și efectele nulității, în *circumstanțele particulare ale spețelor pe care le are de soluționat*, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că aceasta nu poate primi o dezlegare de principiu, întrucât aplicarea sau neaplicarea sancțiunii nulității și efectele concrete ale acesteia reprezintă chiar activitatea jurisdicțională pe care instanța de apel o are de îndeplinit, soluționarea pe fond a cauzei neputând fi transferată instanței supreme sub pretextul solicitării unei hotărâri prelabile.

100. Atare concluzie este susținută și de fraza finală a sesizării: „Or, tocmai în vederea lămuririi acestei situații speciale a valabilității actului adițional la contract prin care părțile convin executarea unei hotărâri judecătorești pentru perioada trecută, fără a exista o veritabilă negociere a salariului pentru munca ce urmează a se presta, se solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prelabilă prin care să lămurească aceste efecte juridice ale nulității.”

101. Efectele juridice ale nulității actului adițional la contractul de muncă sunt reglementate de art. 57 alin. (2) din Codul muncii, nefiind necesară pronunțarea unei hotărâri prelabile, prin care să se dea o dezlegare de principiu unei norme clare, nesusceptibile de înțelesuri diverse, privită izolat sau în coroborare cu alte texte legale.

102. Determinarea în concret, însă, a acestor efecte, în cazul în care se va constata nulitatea actului adițional la contractul individual de muncă, pe baza tuturor circumstanțelor cauzei, a probelor din dosar, a criticilor formulate prin motivele de apel și prin aplicarea regulilor de drept incidente, revine instanței investite în mod legal cu soluționarea apelului în fiecare cauză, fiind exclusiv o chestiune de aplicare a legii.

103. Pentru aceste considerente, în temeiul art. 521 alin. (1) din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibile, sesizările conexe formulate de Curtea de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarele nr. 33.317/3/2017 și nr. 36.768/3/2017, în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

Modul de interpretare a dispozițiilor art. 57 din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cu referire specială la condițiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adițional la contractul individual de muncă, precum și la efectele nulității, atunci când încheierea actului adițional reprezintă o măsură de punere în executare a unei hotărâri judecătorești pronunțate într-un litigiu de muncă, hotărâre care este executorie de drept cu caracter provizoriu până la rămânerea definitivă și care, ulterior rămânerii definitive, a fost lămurită în procedura prevăzută de art. 443 din Codul de procedură civilă.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședința publică astăzi, 9 decembrie 2019.

VICEPREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
GABRIELA ELENA BOGASIU

Magistrat-asistent,
Aurel Segărceanu

ABONAMENTE LA PUBLICAȚIILE OFICIALE PE SUPORT FIZIC

— Prețuri pentru anul 2020 —

Nr. crt.	Denumirea publicației	Valoare (TVA 5% inclus) — lei		
		12 luni	3 luni	1 lună
1.	Monitorul Oficial, Partea I	1.310	360	131
2.	Monitorul Oficial, Partea I, limba maghiară	1.640		150
3.	Monitorul Oficial, Partea a II-a	2.460		220
4.	Monitorul Oficial, Partea a III-a	470		50
5.	Monitorul Oficial, Partea a IV-a	1.880		170
6.	Monitorul Oficial, Partea a VI-a	1.750		160
7.	Monitorul Oficial, Partea a VII-a	600		55
8.	Colecția Legislația României	500	130	
9.	Colecția Hotărâri ale Guvernului României	800		75

NOTĂ:

Monitorul Oficial, Partea I bis, se multiplică și se achiziționează pe bază de comandă.

ABONAMENTE LA PRODUSELE ÎN FORMAT ELECTRONIC

— Prețuri pentru anul 2020 —

Produs	Abonamentul FLEXIBIL (Monitorul Oficial, Partea I + alte 3 părți ale Monitorului Oficial, la alegere)									
	Lunar					Anual				
	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300
AutenticMO	60	150	380	910	2.000	550	1.380	3.450	8.280	18.220
ExpertMO	100	250	630	1.510	3.320	1.000	2.500	6.250	15.000	33.000

Produs	Abonamentul COMPLET (Monitorul Oficial, Partea I + toate celelalte părți ale Monitorului Oficial)									
	Lunar					Anual				
	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300
AutenticMO	70	180	450	1.080	2.380	650	1.630	4.080	9.790	21.540
ExpertMO	120	300	750	1.800	3.960	1.200	3.000	7.500	18.000	39.600

Colecția Monitorul Oficial în format electronic, oricare dintre părțile acestuia	70 lei/an
--	-----------

Prețurile sunt exprimate în lei și conțin TVA.

Mai multe informații puteți găsi pe site-ul www.expert-monitor.ro, unde puteți aplica online comanda.

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
 IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
 și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
 (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
 Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro
 Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
 bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72
 Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

